

ETNOGRAAFIA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 80

LASTE KASVATAMISEST TÄNAPÄEVAL.

Küsimused on antud teemade järgi. Küsitlemisel oleks vajalik märkida, millised kombesed ja tõekestidamised olid kehtivad varem, missugused tänapäeval. Kui mõni komme või nähtus on juba kadunud või säilinud veel tänapäeval, siis püüdkes selgitada, millal ja missugustel põhjustel see kadus või on püsinud veel tänini. Kui mõne küsimuse kohta, mida pole antud, leidub huvitavat elu-olulist materjali, siis palun ka see täiendavalt üles märkida. Rahvapärased iseloomulikud ütised ja nimetused kirjutage kohalikus murdes, lühemad neist kriipsutages lainelise joonega alla.

I. LAPSE SUND.

Last ootava ema eest hoolitsemine. Tema tervishoid, puhkus, toit. Missuguseid töid ta võib teha, missuguseid mitte? Kuidas kutsutakse last ootavat ema (nurganaine jne.)? Kas sünnitamine toimub haiglas või kodus? Keda kutsutakse kodus last vastu võtma (vananimene või muid kohalikke nimetusi)? Kas tähistatakse ka ema ja lapse kojutulekut haiglast (kuidas)? Kes toob ema ja lapse haiglast koju? Mida kingib isa emale lapse sündimise puhul? Kuidas suhtub isa poja või tütre sündi? Kuidas ema? Katsikul käimine. Selle kohalik nimetus (kaetsil, kaeatsil käimine, titeputru viimas jne.). Millega põhjendatakse katsikul käimist. Mida toovad katsikul käijad nurganaisele (riisi- või mannaputru kiselliga, pannkooke, torti, kingitusi jm.)? Kuidas tähistatakse lapse nimepanekut? Kuivõrd on levinud ristised? Keda kutsutakse ristsetele? Keda palutakse vaderiteks (noori, vallalisi või vanemaid abielus inimesi, lähemaid sugulasi, vaderite arv)? Nime valik. Kombeid seoses imikuga (alaline valgus õõsi jne.).

II. VÄIKELAPSE EEST HOOLITSEMINE.

1. Toit. Loetleda imiku, 2—3 ja 4—5-aastase lapse toidusedelis esinevad toidud. Toiduvalmistamise viisid. Kuidas toidetakse imikut (toidunõud, lutt, lapse asend söötmisel jne.). Toiduajad. Kui kaua imetab ema last? Kas juhindutakse ka arsti poolt ettekirjutatud toidusedeli järgi?

2. A s e. (häll, kory, voodi, lapsevanker). Milline on lapse häll, kätki (selle kohalikud nimetused) ja kes selle valmistab või muretseb lapsele? Missuguste kommetega on seotud selle valmistamine või tuppa toomine? Kas lapsevankri või voodi valmistab mõni küla tisler või ostetakse need poest? Kirjeldada lapse voodit (kuju, mõõted ja värvus). Millal hakati teie ümbruses kasutama poest ostetud lapsevankrit?

3. Rõivastus. Kas imiku rõivastus valmistatakse kodus või ostetakse poest? Milline on imiku rõivakomplekt (loetleda üksikasjalikult)? Kes valmistab kodus titerõivad? Kas need valmistatakse enne või pärast lapse sündi? Kuidas rõivaste valmistamisel arvestatakse värvust? Kas esineb veel imiku käte ja jalgade kinnimähkimist?

4. Pesemine. Kui tihti pestakse väikelast? Kirjeldada pesemisvahendeid ja pesemismõtteid. Missugune peab olema pesemisvesi? Kas rakendatakse ka tänapäeval kombeid lapse pesemisel? Kirjeldage, milliseid.

5. Puhkus. Kui tihti peab imik magama? Kus ja millistes tingimustes magavad vanemad lapsed? Millal lähevad 7—10 a. lapsed talve- ja suveõhtul magama? Kas lapsed kohendavad magamisaseme õhtul ja hommikul ise või teeb seda ema? Kas laste jaoks on valmistatud erisuguseid magamisriideid (väiksemaid tekid, padjad, linad jne.)?

6. Kas kolhoosis on lastesõim või lasteaed (laste arv nendes)? Kes viib lapsed hommikul sinna ja toob õhtul koju? Kas lastesõime või -aia kasvatavad omavad kutset? Anda lühike ülevaade lastesõime või -aia päevakorrast. Millega tegelevad lasteaia lapsed pärast sööki ja puhkust? Kirjeldada üksikasjalikumalt.

7. Kas praktiseeritakse laste kasvatamisele andmist sugulastele või võõrastele? Kui see toimub, siis millistel kaalutlustel seda tehakse, kui vanalt ja kui kauaks? Kas esineb kolhoosis juhtumeid, et lapsi adopteeritakse (lapsendatakse)? Kas lapsi adopteerivad ainult lasteta vanemad või ka need, kes omavad lapsi? Kas adopteeritakse ainult sugulaste või ka võõraste lapsi?

III. TÖÖD.

Kui vanalt hakkavad lapsed vanemaid töös abistama? Kirjeldada laste tubaseid töid (ema abistamine toidu valmistamisel, toakoristamine, lillede eest hoolitsemine). Laste töid kodu ümbruses (õues, väiksemate koduloomade eest hoolitsemine, aias jne.). Laste töid põllul. Milliseid töid teevad lapsed kolhoosis? Kirjeldada üksikasjalikult (kui töö on tasuline, siis nimetage suve jooksul teenitud kogu tasu suurus). Missuguste töödega abistavad lapsed oma vanemaid talvel? Kes õpetavad ja kuidas õpetatakse lapsi tööd tegema ja tööd hindama?

IV. KÄITUMINE.

Kuidas lapsed peavad kodus käituma (söögilauas, külaliste juuresolekul, magama minekul jne.)? Kuidas lapsed peavad käituma võõrastega väljaspool kodu (teel, töö juures või mujal)? Tooge näiteid. Missugust mõju avaldavad ümbruskonna elanikud laste kasvatamisele (kellegi hea või halb eeskuju, mõni jutukas inimene, keda lapsed armastavad kuulata jt.)? Tooge näiteid.

V. ISA-EMA JA VANEMATE INIMESTE AUSTAMINE JA NEIST LUGUPIDAMINE.

Kuidas õpetatakse last isa-ema ja vanemaid inimesi austama? Kuidas aitavad lapsed kaasa vanemate sünnipäevade tähistamisele? Kuidas lapsed suhtuvad emasse naistepäeval (õnnitlused, kingitused jne.)? Kirjeldada tähelepanekute põhjal, kuidas lapsed abistavad oma vanemaid, kui nad on haiged. Kuidas lapsed peavad suhtuma vanematesse inimestesse?

VI. KARISTAMINE.

Karistamise liigid: noomimine, ähvardamine, tõrelemine, keheline karistus jne.) Millistel juhtudel üldse karistatakse last? Kas esineb laste pilkamist? Missuguseid väljendeid selleks kasutatakse?

VII. LASTE SÜNNIPÄEVADE TÄHISTAMINE.

Kas sünnipäevadele kutsutakse ainult lapsi või ka täiskasvanuid? Kas kutsutakse ainult sugulasi või ka tuttavaid, ja keda nimelt ameti poolest. Kirjeldada sünnipäevalauda. Mida kingiti lastele sünnipäevaks?

VIII. MÄNGUD JA MÄNGUASJAD.

Missuguseid mängu mängivad lapsed teatud vanuseastmes (3—4, 5—7, 8—10 jne. vanused). Kirjeldada, kui võimalik, mängu liikide järgi:

- 1) kiirust ja osavust arendavad mängud,
- 2) füüsilist jõudu arendavad mängud,
- 3) täpsust arendavad mängud,
- 4) tähelepanu teritavad mängud,
- 5) mõtlemist arendavad mängud jne.

Kirjeldage, missuguseid isikuid, töid, nähtusi või sündmusi aimaavad lapsed oma mängudes järele (traktoristi, brigadiri, põllutöid, ehitamist, õhu- või laevasõitu jne.). Missuguseid mänguasju kasutavad lapsed tänapäeval? Kas neid valmistatakse kodusel viisil või ostetakse poest? Joonistage või fotografeerige mänguasju, milliseid teie ümbruskonnas kasutatakse. Kas mänguasjade kinkimine lastele on seotud ka mõnede tähtpäevadega (sünnipäev, näärid jne.)?

IX. LUGEMA, KIRJUTAMA JA ARVUTAMA ÕPETAMINE

Kui vanalt hakatakse lastele kodus lugemist, kirjutamist ja arvutamist õpetama? Kes õpetab ja missuguseid vahendeid selleks kasutatakse? Kas lapsi õpetatakse lugema vastavate aabits-lugemikkude või juhuslike lasteraamatute põhjal? Kas kirja-tähtede õpetamisel jälgitakse kehtivat normaalkirja või õpetatakse neid juhuslikult?

X. IDEOLOOGILINE KASVATUS.

1. Milliseid ilukirjanduslikke ja populaarteaduslikke teoseid loevad lapsed kodus? Missugused raamatud meeldivad eriti lastele? Miks? Kust laenutatakse raamatuid? Kas lastele võimaldatakse ka ise osta või ostetakse ja kingitakse neile (isa, ema, vanemad õed-vennad) lasteraamatuid? Kes kingivad lastele raamatuid, milliste tähtpäevadega ja sündmustega see on seoses? Kas keegi loetut perekonnas lastega ka arutab?

2. Missuguseid laste ajalehti ja ajakirju on tellitud koju? Kes tellib?

3. Kas lapsed külastavad kino, teatrietendusi klubis või rahvamajas, kui tihti ja kellega (üksi, teiste lastega või vanematega koos)? Missugused filmid on lastele meeldinud kõige rohkem? Miks?

4. Kuidas lapsed on lülitatud kolhoosi isetegevusse (laul, rahvatants, näidend, deklamatsioonid)?

5. Kas vanemad võtavad lapsi kaasa riiklikel pühadel korraldatavaist aktustest (missugustest)?

XI. ESTEETILINE KASVATUS.

Mis meeldib lastele oma kodu ümbruses kõige enam? Kuidas lapsi õpetatakse loodust armastama (puude, lillede, metsloomade, lindude ja linnupesade eest hoolitsemine)? Kuidas lapsed kaunistavad kodu ümbrust, kooli ümbrust?

XII. EKSKURSIONID.

Missugustest ekskursioonidest on lapsed osa võtnud (looduslikult kaunid kohad, tehased, kolhoosifarmid, ehitused jm.)? Mis meeldis ekskursioonidel kõige enam? Mida õpiti ekskursioonidel?

XIII. MUID KÜSIMUSI.

Kui vanalt võetakse lapsi kaasa matustele ja näidatakse surnut? Kas surnud lapse matustele kutsutakse ka naaberpere lapsi? Kas on kombeks mõningaid surnud lapse esemeid säilitada mälestuseks?